

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ПРИ ФОРМУВАННІ СВІТОГЛЯДУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНТЕГРОВАНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

У статті автор розглядає формування молодших школярів в умовах впровадження інтегрованої технології.

Великий вітчизняний досвід та зарубіжна практика засвідчують, що успіх в освіті досягався скрізь лише за умови концепційної цілісності, безперервності та динамічних трансформацій навчально-виховних закладів. При цьому кожен заклад постійно вибирає профорієнтацію, засоби та форми досягнення мети, але всі вони зобов'язані забезпечити опанування базового змісту і обсягу освіти, загальнодержавного (європейського) рівня знань та умінь, керуватися світовими критеріями і стандартами.

Розв'язання зазначених проблем неможливе без істотного наближення навчально-виховного процесу до реального життя, подолання характерного для минулих часів розриву між шкільною і навколишньою дійсністю, а також розірваності, фрагментарності, "предметності" змісту навчання, які не лише перешкоджають розвитку цілісного уявлення про навколишній світ, не лише гальмують розвиток ціннісного ставлення до явищ живої і неживої природи, а й є основною причиною зниження мотивації навчання. Учні проблематично засвоювати, різко зростаючий з кожним роком, обсяг наукової інформації, яка на сьогодні складає основу змісту освіти в традиційному розумінні цього слова. Головним завданням школи має стати підготовка молоді до самостійного і доцільного використання наявних джерел інформації, розвиток навичок самоосвіти і самореалізації. Це завдання зв'язане з переходом від "хвилинного", ситуативного орієнтування до пошуку і використання позаситуативних орієнтирів, до використання системи знань як "універсальної" орієнтувальної основи.

Таким чином, головний стратегічний напрям розвитку світової та вітчизняної системи освіти лежить в площині вирішення проблем розвитку особистості учня та вчителя, технологізації цього процесу.

В умовах цієї парадигми освіти вчитель найчастіше виступає в ролі організатора всіх видів діяльності учня як компетентний консультант і помічник. Його професійні вміння повинні бути спрямовані не просто на контроль знань та умінь школярів, а на діагностику їх діяльності та розвитку. Це значно складніше, ніж традиційна освіта.

Гуманізація освіти, її орієнтація на розвиток особистісного потенціалу учня, запобігання безвиходів її розвитку змусили школу перейти на технологічний етап розвитку. При цьому процес навчання повинен бути психологічно і валеологічно обґрунтований та інструктований.

Проблема сьогодні полягає в тому, щоб надати вчителю методологію вибору та механізм реалізації відібраного вченими змісту освіти в реальному навчальному процесі як з урахуванням інтересів та здібностей учнів, так і його особистої творчої індивідуальності. Окремі форми і методи навчання повинні поступитися цілісним педагогічним технологіям загалом і технології навчання зокрема.

Двадцять років тому технологічний підхід майже не використовувався у вітчизняній практиці. Перші спроби зробили Т.А. Ільїна та М.В. Кларин під час аналізу іноземного досвіду. Однак представників традиційної педагогіки лякає сьогодні виробничий термін "технологія". Її розуміють як процес з гарантованим результатом, що, на перший погляд, важко переносити в педагогічні явища.

Думки про технологізацію освіти висловлював ще Я.А. Коменський. Він виділив таке вміння правильно визначати мету, обирати засоби досягнення її та формувати правила користування цими засобами. Елементи технологічного підходу можна знайти і в працях більшості видатних іноземних та вітчизняних педагогів, таких як Н. Дістервег, І.Г. Песталоцці, Л. М. Толстой, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський та інших.

Розвиток педагогічної технології у світовому просторі можна умовно розділити на три етапи, кожен із яких характеризується перевагою тієї чи іншої тенденції.

Основною тенденцією першого етапу (1920-1960-ті роки) було підвищення якості викладання, яке розглядалося як єдиний шлях, що приводив до ефективного навчання. Здійснювалися спроби підвищення ефективності викладання шляхом підняття інформаційного рівня навчання при використанні засобів масової комунікації.

Другий етап (1960-1970-ті роки) характеризувався перенесенням акценту на процес навчання, що пов'язано з розвитком концепції програмованого навчання, яке вимагало суворого врахування вікових та індивідуальних відмінностей учнів. Увага до процесу навчання призвела до усвідомлення факту, що саме він визначає методику навчання та є критерієм успіху в цілому.

Наслідком застосування машинного та програмованого навчання в США стала індивідуалізація та персоналіфікація навчального процесу. Якщо до 1960 року навчальні посібники були призначені для навчання групи учнів, то з 1960 року індивідуалізація навчання стала центральним пунктом планування виробництва засобів навчання. Як засіб індивідуалізації навчання навчальна програма у цих проектах була поділена на порції, до яких було розроблено інструкції, відібрано дидактичний матеріал, аудіовізуальні та інші засоби навчання. Ці порції дістали назву "модулів", "одиниць навчання", "навчальних пакетів".

Третій етап, сучасний, характеризується розширенням сфери педагогічної технології. Раніше її функції зводилися, фактично, до обслуговування процесу навчання, розробки методів і навчальних засобів. До засобів навчання належать: документи, матеріальні об'єкти, люди, взаємодія з якими веде до здобуття знань. Засоби навчання поділяються на навчальні засоби, які фахово створені для навчання, та об'єкти довкілля.

Характерною тенденцією розвитку сучасної педагогічної технології є використання системного аналізу у вирішенні практичних питань, пов'язаних зі створенням та використанням навчального устаткування та технологічних засобів навчання. Головним критерієм системного аналізу на всіх рівнях (від планування навчальних засобів до впровадження їх у процес навчання) загалом є критерій оптимальності.

У вітчизняну педагогічну науку й освіту міцно ввійшло поняття "педагогічна технологія" ("освітня технологія"). У його розумінні й вживанні існують великі розбіжності серед учених і практиків.

- Педагогічна технологія – це змістова техніка реалізації навчального процесу (В.П. Безпалько).
- Педагогічна технологія означає системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, використовуваних для досягнення мети (М.В. Кларин).
- Педагогічна технологія – системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів, їх взаємодії, що своїм завданням вважає оптимізацію форм освіти (ЮНЕСКО).

Педагогічна технологія у загально педагогічному розумінні характеризує цілісний освітній процес з його метою, змістом і методами навчання.

Що ж необхідно для того, щоб реалізувати модель особистісно-орієнтованого навчання в школі?

1. Прийняти концепцію навчального процесу не як об'єднання навчання і виховання, а як розвиток індивідуальності, становлення здібностей, де навчання й виховання органічно пов'язані.

2. Визначити характер стосунків основних учасників навчального процесу: керівників, учителів, учнів, батьків.

3. Визначити критерії ефективності інноваційності освітнього процесу.

Засоби досягнення вчителем цієї мети: використання різноманітних форм та методів організації навчальної діяльності, що сприяє розкриттю суб'єктивного досвіду учнів; створення атмосфери зацікавленості кожного учня в роботі класу; стимулювання учнів до висловлювання, використання різних способів виконання завдань, без будь-якого страху помилитись чи отримати неправильну відповідь тощо; використання під час уроку дидактичного матеріалу, який дає можливість учневі вибрати найбільш значимі для нього засоби та форму навчального змісту; оцінювання діяльності уже не тільки за кінцевим результатом (правильно-неправильно), а й за процесом його досягнення; створення педагогічних ситуацій спілкування на уроці, що сприяють кожному учневі проявляти ініціативу, самостійність, вибірковість у способах роботи, створення умов для природного самовиявлення учнів.

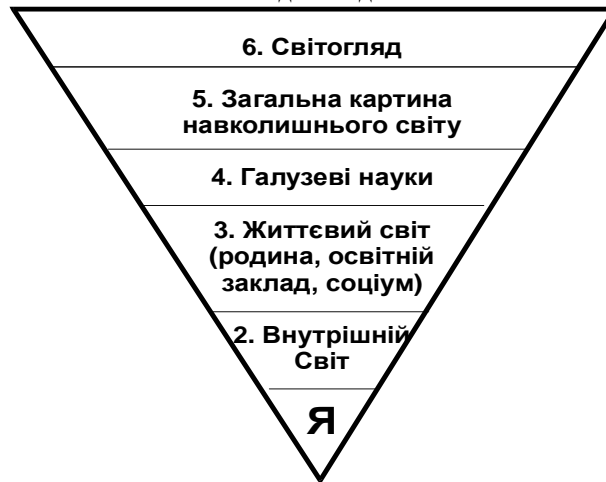
Над перспективою відродження і розвитку освіти ми працюємо вже 10 років на Миколаївщині. В основу нами розробленої інтегрованої технології покладено ідею гуманізації і гуманітаризації освіти.

"Від дитини – до навколишнього світу, від навколишнього світу – до дитини" – така головна мета технології. Виробляючи цілісне бачення світу, дитина поступово розуміє, якою вона хоче бути, що для неї є головним у світі та найбільш важливим у житті. Дана модель технології розглядається як цілісна система, загальною спрямованістю якої є різнобічний розвиток особистості дитини, формування основ цілісного сприйняття картини світу, правильного орієнтування в об'єктивній дійсності та успішної діяльності в ній.

Технологія являє собою комплекс взаємопов'язаних компонентів. Зміст кожного компонента органічно інтегрується в зміст інших компонентів, збагачуючи і доповнюючи їх. Перехід від компонента в технології визначається розвитком і розгортанням змісту попередніх структур у системі пізнання дитиною картини світу.

При означенні змісту навчально-виховного процесу ми використовуємо особистісно-діяльнісний підхід, який полягає в тім, що цей зміст означається певними сторонами особистості дитини та інтегрованою діяльністю, що формує первісні форми світогляду дитини та її особисті якості й відношення. При цьому нами передбачається, що і навчання, і виживання в процесі цього навчання формує не всю особистість дитини взагалі, а найбільш суттєві її сторони за допомогою набору діяльностей. Таким чином здійснюється не тільки становлення дитини, а її загальний розвиток.

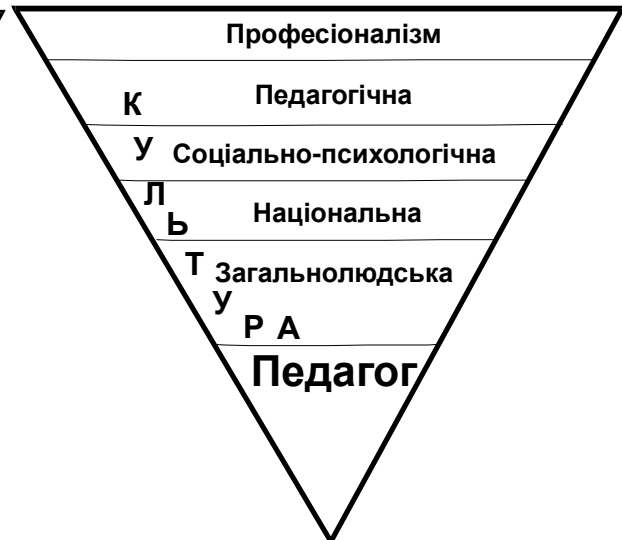
**Інтегрована технологія – система розвитку, навчання і виховання
(за С.І. Якименко)
Світоглядна модель**



Модель життєдіяльності дошкільника/молодшого школяра



Модель вихователя/вчителя

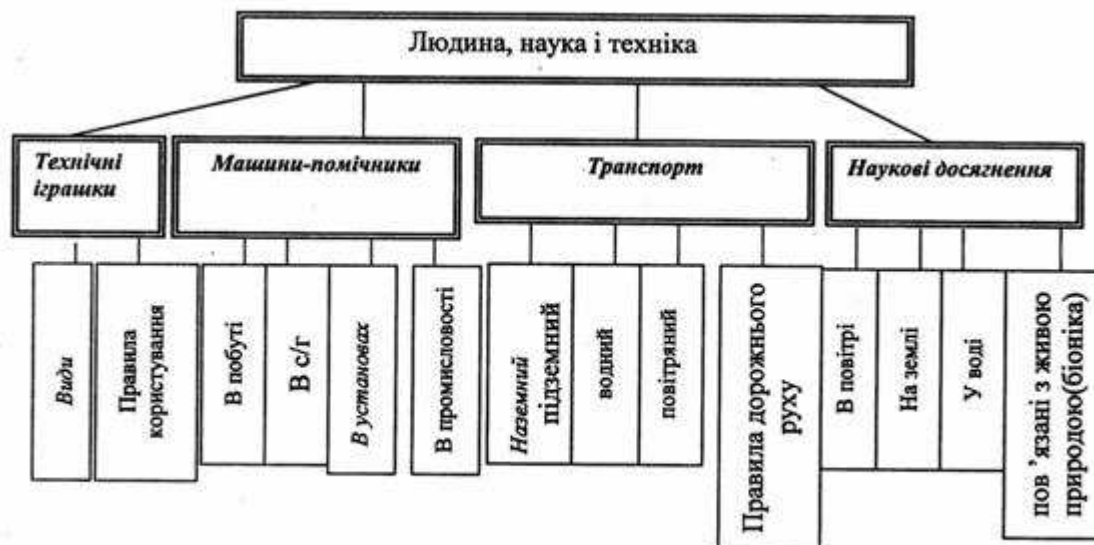


Модель розвитку дошкільника/ молодшого школяра



Малюнок 1.

Сфери життєдіяльності становлять цілісну систему, котра допомагає дошкільникові та молодшому школяреві засвоювати реальну дійсність в її цілісності при всій різноманітності форм.



Малюнок 2. Сфера життєдіяльності "Людина, наука і техніка"

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гончаренко С. У. Интеграция научных знаний и проблема содержания образования //Постметодика. – 1994. – с.3-9.
2. Гончаренко С.У., Малеваный Ю. Интегрированное обучение. За и против //Освіта, 1994. – 16 февраля.
3. Гуз К.М. Психолого-педагогические предпосылки формирования интегрированных естественнонаучных курсов в начальной школе //Развитие мышления младших школьников: Материалы международной научно-практической конференции. – Полтава, 1996. – с.142.
4. Дурманенко Е.А. Формирование научного мировоззрения подростков в процессе усвоения интегрированных знаний о человеке и обществе: Автор. дис... канд. пед. наук. – Ун-т педагогики АПН Украины. – К., 1994. – с.24.
5. Ильченко В.Г. Интеграция содержания образования как основа развития интегрированного мышления младших школьников //Развитие мышления младших школьников: материалы международной научно-практической конференции. – Полтава, 1996. – с.4-7.

Матеріал надійшов до редакції 23.09.03 р.

Якименко С.І. Формирование мировоззрения младших школьников в условиях внедрения интегрированной технологии.

В статье автор рассматривает формирование мировоззрения младших школьников в условиях внедрения интегрированной технологии.

Yakymenko S.I. The outlook formation of the junior pupils by means of integrated technology.

In the article the author considers the outlook formation of the junior pupils by means of integrated technology.